

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ЄВРОПЕЙСЬКА ВИЩА ШКОЛА МЕДИЧНИХ І СОЦІАЛЬНИХ НАУК
У ВАРШАВІ (Республіка Польща)
ЛЮБЛІНСЬКА ВИЩА ШКОЛА В РИКАХ (Республіка Польща)
УНІВЕРСИТЕТ МАРМАРА (Турецька Республіка)
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВІАДРИНА
У ФРАНКФУРТІ-НА-ОДЕРІ (Федеративна Республіка Німеччина)
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**II Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

**ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС СЬОГОДЕННЯ:
ДОСЯГНЕННЯ, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

м. Тернопіль

2026

УДК 08:37.01/.09

Освітній процес сьогодення: досягнення, виклики, перспективи : збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Тернопіль, 24 квітня 2026 року) / Редколегія: О. М. Петровський, І. М. Вітенко, О. І. Когут, О. Я. Колодійчук, Г. Р. Корицька, О. Р. Олексюк, В. Я. Гайда, І. І. Подлесна. Тернопіль, 2026. **312 с.**

У збірнику публікуються тези доповідей учасників II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Освітній процес сьогодення: досягнення, виклики, перспективи», яку проведено на базі Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти 24 квітня 2026 року.

Усі матеріали збірника подаються в редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол № 3 від **07. 05. 2026 р.**)*

- розвиток умінь планування, організації та реалізації освітнього процесу в умовах формальної і неформальної освіти дорослих із застосуванням сучасних методів і технологій андрагогічно та герогогічно орієнтованої освітньої взаємодії;
- з'ясування психолого-педагогічних особливостей засвоєння знань дорослою людиною та розкриття генезису андрагогіки і герогогіки як самостійних наукових галузей;
- конкретизація провідних андрагогічних принципів навчання в системі неперервної освіти та сутнісних характеристик змісту підготовки андрагогічних кадрів;
- розкриття значення герогогічних програм для інтелектуального і професійного розвитку старших дорослих та оптимізації процесів їхньої соціальної інтеграції з урахуванням специфіки цільової групи, мети, форм і методів навчальної діяльності [3, с. 3].

Оптимальна структура навчальних програм із герогогіки має ґрунтуватися на модульному підході, що інтегрує теоретичні засади герогогіки, психофізіологічні аспекти геронтогенезу, основи цифрової грамотності та інноваційні методики соціально-педагогічного супроводу осіб третього віку. Поєднання змістових модулів із практикоорієнтованими технологіями навчання – зокрема методом кейс-стаді, тренінговими формами роботи та стажуванням у профільних освітніх центрах – забезпечує формування професійної готовності педагогічного персоналу до проєктування адаптивних навчальних стратегій з урахуванням індивідуальних освітніх потреб слухачів старшого віку. Реалізація зазначеного підходу, що базується на принципах рефлексії суб'єктного життєвого досвіду та інтерактивної освітньої взаємодії, створює педагогічні умови для стимулювання пізнавальної активності осіб похилого віку та сприяє їхній ефективній самореалізації в системі неформальної освіти.

З вище зазначеного робимо висновок, що інтеграція герогогіки в систему професійної підготовки педагогічного персоналу є науково обґрунтованою відповіддю на виклики демографічного старіння суспільства, оскільки забезпечує формування спеціалізованих компетентностей, що поєднують андрагогічні засади з геронтологічними знаннями. Упровадження відповідних навчальних програм розширює інституційні межі неформальної та інформальної освіти, підвищує якість освітніх послуг для осіб похилого віку в університетах третього віку, центрах освіти дорослих і на онлайн-платформах навчання та утверджує культуру навчання впродовж життя як дієвий інструмент підтримки соціальної активності й активного довголіття людей третього віку.

Список використаних джерел

1. Дем'яненко Н.М. Герогогіка: предметно-наукове поле та напрями інституціалізації. Вища освіта України. Київ, 2021. Вип. 3 (82). 95 с. С. 61. DOI 10.31392/NPU-VOU.2021.3(82).08 URL: <https://enpuirb.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b8f86def-a2a5-4e31-9513-7ebecf1e6761/content>
2. Дем'яненко Н. М., Ремньова А. Г. Освітньо-професійний комплекс підготовки магістрів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, ОПП «Андрагогіка. Освіта дорослих»: навчально-методичний посібник / укл. Дем'яненко Н. М., Ремньова А. Г.; за ред. Н.М. Дем'яненко. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. 150 с. С. 81. URL: <https://enpuirb.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c9cc3a5a-aceb-42e6-960b-54dfcb417fc1/content>
3. Кравченко Г.Ю. Робоча програма навчальної дисципліни «Андрагогіка і герогогіка в контексті неперервної освіти». Київ, 2024. 23 с. С. 3. URL: <https://surli.cc/kprbee>

ЛЕЩУК Г. В.,

*доцент кафедри романо-германської філології та професійної комунікації,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
кандидат педагогічних наук, доцент
h.v.leshchuk@gmail.com*

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ПЕРЕКВАЛІФІКАЦІЇ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ДЕОКУПАЦІЇ: ОСВІТНІЙ АСПЕКТ

Відновлення людського капіталу на звільнених територіях є нагальною проблемою, а перекваліфікація дорослих при цьому постає ключовим інструментом психосоціальної реабілітації та відновлення особистісної суб'єктності. Населення, яке зазнало травматизації внаслідок окупації, потребує такої соціальної політики, при якій освіта є засобом ресоціалізації, котрий допоможе людям подолати наслідки тривалої ізоляції, відновити професійну ідентичність та інтегруватися в єдиний правовий і ціннісний простір України.

Освітня політика є важливим вектором державної політики у сфері реінтеграції та деокупації, що підтверджує і запропонований у 2023 році проєкт Стратегії відновлення державної влади та реінтеграції населення деокупованих територій до 2026 року та план заходів із її реалізації. Реагуванням держави на тимчасову окупацію територій є схвалені урядом Стратегія утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року, Стратегія державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року, а також Концепція безпеки закладів освіти, Порядок формування кадрового резерву працівників для роботи у закладах освіти на деокупованих територіях України тощо [1].

В аналітичному звіті Зелена книга «Відновлення освітнього процесу на деокупованих територіях» (2023) йдеться про те, що відновлення освітнього процесу на деокупованих територіях України є ключовим інструментом реінтеграції населення та протидії зусиллям агресора щодо знищення національної ідентичності через систему освіти. Соціальна політика у цій сфері має базуватися на принципах фізичної та психосоціальної безпеки особи, враховуючи, що пріоритетом для громад є створення захищених освітніх просторів, таких як підземні школи та цифрові освітні центри. Важливим аспектом є подолання кадрового дефіциту через залучення молодих фахівців, впровадження короткострокових інтенсивних програм перекваліфікації та методичної підготовки. Професійна підготовка педагогів при цьому має включати і посилену психологічну підготовку для роботи з травмою учасників освітнього процесу, оскільки понад 50% освітян на деокупованих територіях відзначають суттєве погіршення психоемоційного стану учнів. Державна політика також має впровадити прозорі механізми визнання знань і кваліфікацій, здобутих в окупації, з мінімізацією часових та фінансових витрат для громадян, що сприятиме їхній

швидкій соціально-економічній реінтеграції. Особливо акцентується увага на гуманістичному підході до учасників освітнього процесу, при якому заклади освіти перетворюються у багатофункціональні громадські простори для розмовних клубів, курсів перекваліфікації та арт-терапевтичних практик, спрямовані на формування оновленої громадянської ідентичності [2].

Для людей, які тривалий час перебували в ізоляції або під тиском окупаційного режиму, перекваліфікація є не лише зміною фаху, а й формою соціальної терапії. Професійна ресоціалізація дозволяє подолати стан «вивченої безпорадності», відновити відчуття приналежності до українського соціокультурного простору, сформувані нові життєві сенси через професійну затребуваність. Деокуповані території стикаються з проблемою інформаційного вакууму та викривленого сприйняття реальності. Освітній аспект соціальної політики, зокрема, ті ж курси перекваліфікації, виступає інструментом впливу, через який держава транслює свої цінності, правові норми та стандарти. Перекваліфікація дорослих допомагає також вирішити проблему швидкої підготовки фахівців для відбудови часто зруйнованої інфраструктури деокупованих територій, і забезпечує самозайнятність населення, що знижує навантаження на бюджетну систему соціальних виплат. При цьому слід враховувати специфіку цільової аудиторії, оскільки найчастіше це люди з досвідом перебування в кризових умовах (ПТСР, втрата соціальних зв'язків, рідних, житла та ін.).

Ефективними механізмами вирішення поставлених завдань в таких умовах можуть стати мобільні центри перекваліфікації, впровадження системи валідації результатів неформальної освіти, підготовка педагогів до роботи з дорослими на деокупованих територіях, враховуючи особливості контингенту.

Таким чином, створення гнучкої системи перекваліфікації дорослих має стати стратегічним пріоритетом державної політики, спрямованим на захист людської гідності та подолання професійної маргіналізації особи в кризових умовах. Застосування гуманістичного підходу до освіти дорослих, які перебували на окупованих територіях, забезпечує перехід від пасивної моделі отримання допомоги до активної участі громадян у відбудові власних життєвих траєкторій, що є фундаментом для соціальної безпеки та національної згуртованості. Отже, перекваліфікація дорослих – це не лише економічний, а передусім безпековий та гуманітарний захід, а ефективна соціальна політика в цьому напрямку має базуватися на принципах інклюзивності, солідарності та поваги до досвіду особистості.

Список використаних джерел

1. Благодарний А.М. Основні напрями державної політики відновлення освіти на деокупованих територіях. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Том 3. № 91. С. 15–21.
2. Зелена книга «Відновлення освітнього процесу на деокупованих територіях». Аналітичний звіт за підсумками дослідження стану освіти на тимчасово окупованих територіях. URL: <https://analytics.kittysoloma.org/pdf/Зелена%20книга.pdf>

ПОЧИНОК Ю. М.,

методист відділу організаційно-методичної та інформаційно-видавничої діяльності,
Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти,
кандидат філологічних наук,
y.pochynok@ippo.edu.te.ua

АНДРАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Андрагогіка – наука про навчання та виховання дорослих. На курсах підвищення кваліфікації люди навчаються задля збільшення багажу знань. Безперервне навчання виступає вимогою часу.

Поняття «андрагогіка» було вперше введено німецьким істориком педагогіки Олександром Каппом в 1833. І. Гербарт вбачав небезпеку «узаконення вічного неповноліття». Пізніше цю ідею було розвинено в теорію освіти для дорослих американським педагогом Малкольмом Ноулзом. Також над темою працювали Д. Кідд (Канада) «Як навчаються дорослі» (1959), М. Ноулз (США) «Сучасна практика науки дорослих. Андрагогіка проти педагогіки» (1970), Ф. Пеггелер (Німеччина) «Методи освіти дорослих», П. Джарвіс (Великобританія) «Навчання дорослих та неперервне навчання» (2004), Е. Ліндеман (Великобританія) «Значення освіти дорослих» (1926). Сьогодні у царині андрагогіки працюють О. Аніщенко, С. Архіпова, Л. Даниленко, О. Дубасенюк, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, О. Огієнко, В. Олійник [2, с. 24, 25, 26].

Основні напрями досліджень зарубіжних науковців. «Внесок у майбутнє – пріоритет освіти (Ж.В. Аллак), вік освіти (В.Б. Миронов), філософські засади освіти для ХХІ століття (Б.С. Гершунський), освіта дорослих у загальноцивілізаційному контексті (І.О. Колесникова, Л.М. Лесохіна, О.І. Огієнко, В.Г. Онушкін, Н.О. Госкіна) та працями вітчизняних учених, щодо теоретичних і методологічних засад освіти дорослих (Л.Б. Лук'янова, С.П. Архіпова, О.В. Аніщенко, Л.Є. Сігаєва)» [3, с. 31].

«Освіта дорослих розглядається як явище культури (американка Ф. Кунігхем, француз А. Моль, швейцарець П. Фюртер, швед Т. Тюсен та ін.), М. Дюрко (Угорщина), П. Шукли (Індія), А. Корреа (Бразилія), П. Лангран (Франція), Ф. Джессан (Англія)» [3, с. 31].

«З погляду Л. Ніколенко андрагогічний підхід дає змогу виокремити ті методи навчання дорослих, які найбільшою мірою підвищують їхню мотивацію, забезпечують проблемно-рефлексивний підхід, сприяють розвитку професійної компетентності, подоланню негативних тенденцій освіти» [3, с. 5].

В. Буренко зазначає, що «андрагогіка як наука про освіту й навчання дорослих ... допомагає студенту-дорослому і викладачеві в процесі навчання опанувати вміннями, навичками з планування, реалізації, оцінюванню і корекції свого навчання, відбору змісту, форм, методів і прийомів навчання» [3, с. 5].

«О.А. Дубасенюк простежено історико-педагогічні, соціально-економічні, культурологічні, едукологічні та особистісні передумови розвитку андрагогіки – освіти дорослих» [3, с. 6].

«Л. Б. Лук'яновою доведено, що трансформаційні процеси, які відбуваються нині в Україні, прискорення науково-технічного прогресу потребують реалізації моделі неперервного оновлення знань, яка постає важливою

ІНКЛЮЗИВНОГО І ТРАВМООРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ.....	32
<i>Слабинська С. А.</i> ПІДГОТОВКА ФАХОВОГО МОЛОДШОГО БАКАЛАВРА ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ ПОЧАТКОВА ОСВІТА ТА ЙОГО АДАПТАЦІЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ВИКЛИКІВ.....	33
<i>Слободенюк О. О.</i> РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА В ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ.....	34
<i>Федюніна О. І.</i> МЕТОДИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	36
<i>Химинець В. В.</i> ІННОВАЦІЙНО-ГУМАНІСТИЧНА ТА ЦІННІСНО КОМПЕТЕНТНІСНА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ– ОСНОВА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НУШ.....	37
<i>Христова Т. Є., Христовой Д. Ю.</i> ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ІННОВАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ОСВІТИ.....	41
<i>Шановал В.С.</i> СПРИЯННЯ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ ПІД ЧАС ОПРАЦЮВАННЯ УЧНЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ МАТЕРІАЛУ ПРИРОДНИЧОГО ЗМІСТУ: ГЕНЕЗИСНИЙ ВИМІР ЗМІН.....	42
<i>Ярмолицька С. О., Коротюк З. М.</i> «ТЕХНІКИ РОЗВИТКУ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПЕДАГОГІВ».....	43
<i>Dudka T.Y.</i> THE PARADIGM OF LIFELONG LEARNING AS A DETERMINANT OF PROFESSIONAL AND PERSONAL DEVELOPMENT FOR PHD CANDIDATES IN A TRANSITIVE SOCIO-EDUCATIONAL ENVIRONMENT.....	45

СЕКЦІЯ 2. ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ АНДРАГОГІКИ, ІНТЕГРУВАННЯ ЙОГО В СИСТЕМУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

<i>Беньковська Н. Б.</i> АНДРАГОГІКА У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ.....	46
<i>Березінська О. В.</i> АНДРАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ.....	47
<i>Буняк С. М.</i> ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ АНДРАГОГІКИ ТА ЙОГО ІНТЕГРАЦІЯ В СИСТЕМУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	48
<i>Воскобійник Т. О.</i> ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ АНДРАГОГІКИ.....	50
<i>Колеснікова І. М.</i> ОСВІТА І ПРОСВІТА БАТЬКІВ, ЧЛЕНІВ РОДИН ЯК ПРОБЛЕМА АНДРАГОГІКИ.....	50
<i>Котирло Т. В.</i> НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ З АНДРАГОГІКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ У СФЕРІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ.....	52
<i>Лещук Г. В.</i> СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ПЕРЕКВАЛІФІКАЦІЇ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ДЕОКУПАЦІЇ: ОСВІТНІЙ АСПЕКТ.....	53
<i>Починок Ю. М.</i> АНДРАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....	54

СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ПРАКТИКИ В КОНТЕКСТІ НУШ

<i>Байназарова О. О.</i> СУПЕРВІЗІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ОСВІТНЯ ПРАКТИКА: ІНСТРУМЕНТИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ НУШ.....	56
<i>Гажга Л. В.</i> ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД У НУШ.....	57

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС СЬОГОДЕННЯ: ДОСЯГНЕННЯ, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

*Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю*

м. Тернопіль, 24 квітня 2026 року

Редколегія: *О. М. Петровський, І. М. Вітенко, О. І. Когут,
О. Я. Колодійчук, Г. Р. Корицька, О. Р. Олексюк, В. Я. Гайда,
І. І. Подлесна.*

Підписано до друку 07.05.2026 р.
Папір офсетний. Формат 60x84/8
Гарнітура Times New Roman.
Друк офсетний.
Авторських аркушів 42,15
Умов. друк. арк. 45,12.
Обл.-вид. арк. 36,33 . Зам. №05/25/1-3

Видавець та виготовлювач:
ФОП Осадца Ю. В.
м. Тернопіль, вул. 15 Квітня, 2Д/10
Тел. (097) 988-53-23

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ТР № 46 від 07 березня 2013 р.*